

Висновки... Аналіз результатів констатувального експерименту дав змогу припустити, що механізмами формування художньо-творчого потенціалу бакалаврів музичного мистецтва є цілісне розуміння стратегії даного процесу, що ґрунтується на: а) конкретизації педагогічних умов, необхідних для підвищення результативності формування художньо-творчого потенціалу; б) визначенні оптимальних прийомів, методів та форм роботи з формування художньо-творчого потенціалу бакалаврів музичного мистецтва у процесі виконавської підготовки.

Використана література :

1. Анастази А., Урбина С. Психологическое тестирование / А. Анастази, С. Урбина. – СПб. : Питер, 7-е издание, 2007. – 688 с.
2. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества: Монография / Отв.ред. Б.М. Кедров / Д.Б. Богоявленская. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростовского гос. ун-та, 1983. – 176 с.
3. Одаренные дети: Пер. с англ. / Общ. ред. Г.В. Бурменской и В.М. Слущкого. – М. : Прогресс, 1991. – 376 с.
4. Психологическая диагностика детей и подростков // Под ред. К.М. Гуревича, Е.М. Борисова. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 360 с.
5. Шамова Т.И. Активизация учения школьников / Т.И. Шамова. – М. : Педагогика, 1982. – 208 с.

Chi Sianbo

ДИАГНОСТИКА УРОВНЕЙ СФОРМИРОВАННОСТИ КОМПОНЕНТОВ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БАКАЛАВРОВ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье рассматривается проблема диагностики формирования художественно-творческого потенциала бакалавров музыкального искусства, которая осуществлялась по разработанной системе критериев и показателей, отражающих основные компоненты указанного феномена. Описаны критерии (мотивационный, эмоциональный, когнитивно-информационный, творчески-исполнительский, рефлексивный) и уровни сформированности компонентов художественно-творческого потенциала (адаптивный (низкий), репродуктивно-активный (средний) и потенциально творческий (высокий)).

Ключевые слова: художественно-творческий потенциал, критерии, показатели и уровни сформированности.

Chi Sianbo

DIAGNOSTICS OF LEVELS OF FORMATION OF ARTISTIC AND CREATIVE POTENTIAL COMPONENTS OF BACHELORS OF MUSICAL ARTS

The problem of diagnostics of artistic and creative potential formation of Bachelors of Musical Arts is studied in the article, it was carried out on the developed system of criteria and indicators that represent the main components of the specified phenomenon. Criteria and indicators of artistic and creative potential formed components are described: motivational (students' value-based orientation to performing activities in professional self-determination, demand for artistic and creative activities and willingness to be engaged in it, existence of creative motives and interest in performance training); emotional (indicators: emotional activity, emotional perception of musical work; the need for novelty of emotional perceptions and feelings); cognitive-informational (indicators: artistic and aesthetic competence; the scope of knowledge in the field of music performance; theoretical understanding of musical works that are performed and listened to; awareness of the importance of musical works in students' professional development; degree of detection of artistic and creative thinking qualities); creative and performing (indicators: ability to transfer knowledge and skills to artistic and creative activities; degree of development of operational skills of artistic and creative thinking based on acquired knowledge; degree of mastering performance resources for interpretation of the image; initiative in dealing with artistic and creative tasks); reflexive (indicators: level of reflexivity development (self-cognition, self-projection, self-realization); level of personal reflection development (self-assessment, self-control); adaptive (low), reproductively-active (middle) and potentially-creative (high). It is concluded that the analysis of the results of the acknowledged experiment determined the strategy for artistic and creative potential formation of Bachelors of Musical Arts which relies on a) specifying pedagogical conditions necessary for improving the efficiency of artistic and creative potential formation; b) stating the appropriate techniques, methods and forms of work for artistic and creative potential formation of Bachelors of Musical Arts in the course of performance training.

Key words: artistic and creative potential, criteria, indicators, levels of formation.

Подано до редакції 20.03.2015.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Гузій Н.В.

УДК 159.937.5

© 2015

Юник І.Д.

АКТИВІЗАЦІЯ МОТИВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОГНІТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

У статті наголошено, що когнітивні уміння є не тільки засобом активного здобуття і використання знань, але і психологічною основою формування всіх видів загальних умінь майбутніх фахівців. Висвітлено експериментально перевірені перспективні напрями розвитку когнітивних умінь, які базуються на вихідних положеннях психолого-педагогічної науки щодо цілепокладання та чіткого усвідомлення проміжних цілей пізнавальної діяльності. Уточнено основні вимоги до процесу формування системи проміжних цілей пізнавальної діяльності як важливого мотиваційного фактору розвитку когнітивних умінь студентів.

Ключові слова: когнітивні уміння, знання, майбутні філологи, пізнавальна діяльність, текст, мотивація, мета, проміжні цілі.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасні цивілізаційні зміни, пов'язані зі зростанням об'єму інформації, а також нові вимоги багатомовного комунікативного простору вимагають від педагогічної науки

переорієнтації на пошуки ефективних форм і методів професійної підготовки філологів. Саме тому простежується необхідність у поглибленому розгляді арсеналу засобів активного здобуття і використання знань, основу якого складають когнітивні уміння майбутніх філологів. За дослідженнями Л. Біденко, Є. Ганаєвої, Т. Петрунової, Н. Шолохової, D. Bernstein, A. Clarke-Stewart, L. Penner, E. Roy та багатьох інших науковців, саме вони виступають психологічною основою формування всіх видів загальних умінь майбутніх фахівців, оскільки є "інструментом", за допомогою якого відбувається перетворення інформації на знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз праць з психології та педагогіки надав змогу констатувати, що далеко не всі досягнення сучасної науки використовуються у процесі розвитку досліджуваного феномену. Зокрема, поза увагою педагогів залишилися вихідні положення психологічної науки стосовно залежності результативності пізнавальної діяльності від мотиваційного компонента когнітивних умінь.

За переконаннями С. Данилюка, С. Занюка, Є. Ільїна, Н. Eichenbaum та багатьох інших науковців, одним із найважливіших факторів впливу на будь-яку діяльність є мотивація, тобто сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості. До складу мотивації обов'язково входять мотиви, основна роль яких полягає у створенні імпульсу та направленості до мети. При цьому мотиви завжди знаходяться у нерозривному зв'язку з метою діяльності. З цього приводу П. Сердюков, M. Ginsberg та R. Wlodkowski зазначають, що чітке усвідомлення мети (внутрішньо-спонукального мотиву) відіграє вирішальне значення при здійсненні будь-якої діяльності, зокрема при вивченні іноземних мов. Воно допомагає уникати нереалістичних очікувань і раціонально планувати свою майбутню діяльність, заздалегідь передбачивши можливі перешкоди та побудувавши систему проміжних (поетапних) цілей [3, с. 14; 4, с. 25-26; 5, с. 65-67, 253-269; 7, с. 116; 9, с. 120; 10, с. 150].

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у віднайденні та експериментальній перевірці перспективних методів розвитку когнітивних умінь майбутніх філологів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Виходячи з вищевикладеної інформації, простежилася необхідність з'ясувати доцільність застосування вихідних положень психолого-педагогічної науки у процесі професійної підготовки майбутніх філологів. З цією метою було розроблено дихотомічну анкету простого закритого типу. Обрана побудова анкети спонукала студентів до більш уважного ставлення до її змісту, оскільки максимально спрощувала процес надання відповідей. До змісту анкети увійшли наступні запитання:

1. Чи усвідомлювали Ви те, заради чого вивчали запропонований текст ?
2. Чи усвідомлювали Ви проміжні цілі вивчення тексту ?
3. Чи аналізували Ви проміжні результати діяльності в процесі запам'ятовування тексту ?
4. Чи поділяли Ви умовно текст на фрагменти (блоки) перед вивченням ?
5. Чи легше Вам давалося вивчення тексту від усвідомлення того, що Ви вивчили вже більше половини ?

Анкетуванню респондентів передував контрольний замір розвиненості їх когнітивних умінь, проведення якого вимагало визначення параметрів оцінки досліджуваного феномену. Слід зазначити, що єдиним зовнішнім макропоказником розвиненості когнітивних умінь майбутніх філологів, який діагностується без застосування будь-яких технічних засобів, виступала результативність діяльності. Саме тому, спираючись на різнобічність і всеохоплюваність діалектичного погляду на будь-яке явище з позицій кількості та якості, було виокремлено два аспекти результативності діяльності – кількісний і якісний. Параметром, що віддзеркалював кількісний бік результативності діяльності, виступала загальна чисельність знаків фрагменту тексту, який студент здатен відтворити після вивчення. Натомість, якісний аспект знайшов своє відображення у трьох параметрах, а саме:

- кількості підказаних експертами знаків;
- кількості пропущених знаків;
- кількості змінених знаків.

Сутність першого параметру (кількість підказаних експертами знаків) полягала у тому, що при виникненні зупинки під час відтворення студентом засвоєного фрагменту тексту йому пропонувалася підказка експерта. Під підказкою розумілося відтворення експертом слова, яке було наступним після зупинки. Якщо ж першим словом для підказки виявлялося службове, то експерт озвучував наступне слово чи декілька слів до першої самостійної частини мови (іменника, прикметника, числівника, займенника, дієслова чи прислівника) включно.

Випадки, коли змінювалася послідовність відтворення елементів тексту, відносилися до похибок з параметру "кількість пропущених знаків", оскільки цілісність тексту втрачалася за рахунок пропущення однієї чи декількох його частин (слів, речень, абзаців тощо), що призводило до змістовно-формотворчої руйнації тексту. У цьому випадку до уваги бралася необхідна послідовність відтворення елементів тексту.

Насамкінець, під кількістю змінених знаків розумілося порушення точності відтворення граматичних форм слів, що знаходило свій вияв у зміні закінчення слів, додаванні суфіксів чи префіксів, використанні однокорених слів тощо.

Для обчислення результативності діяльності використовувалася формула:

$$R = t - a - b - c, \text{ де}$$

- t – загальна кількість знаків вивченого студентом уривку тексту;
- a – кількість підказаних експертом знаків;
- b – кількість пропущених знаків;
- c – кількість змінених знаків.

Таким чином, під результативністю діяльності (R) розумілася кількість знаків якісно відтвореного студентом фрагменту тексту, який був запропонований для вивчення.

При виборі англомовного тексту, запропонованого студентам для вивчення в ході проведення експерименту, ми керувалися програмними вимогами до підготовки філологів у вищих закладах освіти. Окрім цього, тексти відповідали ключовим вимогам, сформульованим Л. Златів, О. Тарнопольським, Ю. Семенчиком та іншими лінгводидактами, а саме: відзначалися пізнавальною цінністю, новизною та актуальністю; характеризувалися змістовою та структурною зв'язністю; не містили архаїзмів, сленгу, складних і рідковживаних граматичних конструкцій; були логічно завершеними. В експерименті взяли участь 6 студентів третього курсу Міжрегіональної академії управління персоналом та 10 студентів третього курсу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Всі вони опановували англійську мову в якості іноземної. Обсяг часу, відведеного на засвоєння тексту, становив 15 хвилин. Загальні показники результативності діяльності майбутніх філологів на початку експерименту відображено у табл. 1.

Викремлення рівнів розвиненості когнітивних умінь учасників експерименту (високого, середнього, низького та дуже низького) відбувалося лише після завершення першого заміру, оскільки підставою для цього могли бути лише реальні результати діяльності студентів. З огляду на природу досліджуваного явища і з метою уникнення порожніх груп було використане групування з нерівними інтервалами.

Таблиця 1

Результативність діяльності майбутніх філологів на початку експерименту

Кількість учасників експерименту	Показники результативності діяльності майбутніх філологів				К-сть якісно відтв-х знаків
	заг. к-сть знаків	к-сть підказ-х знаків	к-сть пропущ-х знаків	к-сть змінених знаків	
16	7341	372	1164	224	5581

Так, до дуже низького рівня розвиненості когнітивних умінь майбутніх філологів віднесено випадки, коли кількість якісно відтворених ними знаків тексту не перевищувала 200. Для низького рівня результативності діяльності діапазон становив 201-350 знаків, а для середнього – 351-800 знаків. До високого рівня розвиненості когнітивних умінь умовно прирівнювалися випадки, коли обсяг якісно відтвореного фрагменту тексту перевищував 801 знак. Результати діяльності учасників експерименту з урахуванням продемонстрованих ними рівнів розвиненості когнітивних умінь викладено у табл. 2.

Одразу після завершення контрольного зрізу результативності діяльності студентів-філологів проводилося їх анкетування. Так, на перше запитання анкети (Чи усвідомлювали Ви кінцеву мету вивчення тексту?) позитивні відповіді надали:

- 100 % респондентів високого рівня результативності діяльності;
- 75 % респондентів середнього рівня розвиненості когнітивних умінь;
- 37,5 % респондентів низького рівня результативності діяльності;
- 33,3 % респондентів дуже низького рівня розвиненості досліджуваного феномену.

Таблиця 2

Рівні розвиненості когнітивних умінь майбутніх філологів на початку експерименту

Кількість учасників експерименту	Рівні розвиненості когнітивних умінь			
	високий	середній	низький	дуже низький
16	1	4	8	3

Математично оброблені результати позитивних відповідей респондентів на друге запитання анкети (Чи усвідомлювали Ви проміжні цілі вивчення тексту?) виглядають так:

- 100 % респондентів високого рівня результативності діяльності;
- 25 % респондентів середнього рівня розвиненості когнітивних умінь;
- 12,5 % респондентів низького рівня результативності діяльності;
- 0 % респондентів дуже низького рівня розвиненості досліджуваного феномену.

Усереднена величина позитивних відповідей учасників експерименту на третє запитання анкети (Чи аналізувати Ви проміжні результати діяльності в процесі запам'ятовування тексту?) становить:

- 0 % респондентів високого рівня результативності діяльності;
- 25 % респондентів середнього рівня розвиненості когнітивних умінь;
- 12,5 % респондентів низького рівня результативності діяльності;
- 0 % респондентів дуже низького рівня розвиненості досліджуваного феномену.

Схвальну відповідь на четверте запитання анкети (Чи поділяли Ви умовно текст на фрагменти перед вивченням?) надала відповідна кількість респондентів певних рівнів розвиненості когнітивних умінь, а саме:

- 100 % респондентів високого рівня результативності діяльності;
- 75 % респондентів середнього рівня розвиненості когнітивних умінь;
- 37,5 % респондентів низького рівня результативності діяльності;
- 0 % респондентів дуже низького рівня розвиненості досліджуваного феномену.

Математична обробка результатів опитування респондентів на п'яте запитання анкети (Чи легше Вам давалося вивчення тексту від усвідомлення того, що Ви вивчили вже більше половини?) сприяла виведенню усередненої величини позитивних відповідей у відсотках у залежності від продемонстрованих рівнів результативності діяльності, тобто:

- 100 % респондентів високого рівня результативності діяльності;
- 75 % респондентів середнього рівня розвиненості когнітивних умінь;
- 87,5 % респондентів низького рівня результативності діяльності;
- 33,3 % респондентів дуже низького рівня розвиненості досліджуваного феномену.

Аналіз відповідей на всі вищевикладені запитання анкети дозволив простежити таку закономірність: чим краще студенти-філологи усвідомлюють кінцеву мету і проміжні цілі пізнавальної діяльності, тим вищою є результативність цієї діяльності. З метою її удосконалення були розроблені методичні настанови, дієздатність яких перевірялася в ході пошукового експерименту.

Перш за все, студентам порадили перед початком роботи чітко усвідомити її мету. При цьому постановка мети повинна задовольняти одразу два аспекти: перш, за все, мета має спиратися на конкретні потреби особистості, а її успішне досягнення – передбачати зовнішнє і внутрішнє заохочення. Окрім цього, мета повинна обов'язково усвідомлюватися як черговий крок на шляху до професійного самовдосконалення особистості.

Після постановки мети студентам рекомендувалося сформулювати систему проміжних цілей, котрі б відповідали ряду вимог, а саме:

- чітко відповідали поставленій меті і передбачали лише дії, пов'язані з "рухом" до мети;
- були планомірно досяжними (часові інтервали та інтервали докладених зусиль не повинні бути занадто великими чи занадто малими, щоб не втрачалася віра у власні можливості або важливість самих проміжних цілей відповідно);
- ототожнювалися із успішним завершенням певного мікроетапу роботи.

Окрім цього, учасники експерименту отримали пораду після досягнення кожної проміжної цілі порівнювати обсяг вивченого тексту з тим, який залишилося вивчити. Загальні показники результативності діяльності учасників по завершенні експерименту відображено у таблиці 3, а результати їх діяльності з урахуванням продемонстрованих рівнів розвиненості когнітивних умінь – у таблиці 4.

Таблиця 3

Результативність діяльності майбутніх філологів по завершенні експерименту

Кількість учасників експерименту	Показники результативності діяльності майбутніх філологів				К-сть якісно відтв-х знаків
	заг. к-сть знаків	к-сть підказ-х знаків	к-сть пропущ-х знаків	к-сть змінених знаків	
16	8911	465	1017	276	7153

Рівні розвиненості когнітивних умінь майбутніх філологів по завершенні експерименту

Кількість учасників експерименту	Рівні розвиненості когнітивних умінь			
	високий	середній	низький	Дуже низький
16	2	7	6	1

Висновки... Таким чином, результати проведеного експерименту засвідчили, що ефективність пізнавальної діяльності майбутніх філологів зростає за умови чіткого усвідомлення її кінцевої мети, а також фіксації досягнення заздалегідь сформованих проміжних цілей. Завдяки застосуванню розроблених методичних настанов один майбутній філолог зумів піднятися з середнього до високого рівня результативності діяльності, а ще три – з низького до середнього рівня. Окрім цього, двоє учасників експерименту спромоглися “покинути” дуже низький рівень розвиненості когнітивних умінь і піднятися до низького та середнього.

Слід зазначити, що запропонована стаття не вичерпує інформацію стосовно всіх аспектів досліджуваної проблеми. Зокрема, на особливу увагу заслуговує необхідність у віднайденні ефективних методів корекції мотиваційної сили з метою досягнення “оптимуму”, за якого результативність діяльності буде найвищою.

Використана література :

1. Біденко Л.В. Формування лінгвокогнітивних умінь майбутніх учителів російської мови засобами інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання (рос. мова)” / Л. В. Біденко. – Херсон, 2012. – 24 с.
2. Ганаева Е.А. Формирование когнитивно-коммуникативных умений подростков в историко-краеведческой деятельности : автореф. дисс. на соискание учён. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика” / Е. А. Ганаева. – Оренбург, 1999. – 18 с.
3. Данилюк С.С. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами Інтернет-технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / С. С. Данилюк. – Черкаси, 2013. – 40 с.
4. Канюк С.С. Психологія мотивації : навч. посіб. / Сергій Степанович Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
5. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Евгений Павлович Ильин. – СПб. : Питер, 2004. – 508, [4] с.
6. Перунова Т.В. Особенности взаимосвязи эмоционального и когнитивного компонентов процесса усвоения иностранного языка у студентов вуза: дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Петрунова Татьяна Владимировна. – Белгород, 2009. – 185 с.
7. Сердюков П.И. Теоретические основы обучения иностранным языкам в языковом вузе с применением информационных технологий: дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Сердюков Петр Игоревич. – К., 1997. – 349 с.
8. Шолохова Н.С. Формування когнітивних умінь учнів 7-8 класів у процесі вивчення фізики за інтерактивними технологіями: дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Шолохова Наталя Сергіївна. – К., 2006. – 247 с.
9. Eichenbaum H. Learning and memory / Howard Eichenbaum. – New York – London: W. W. Norton Company, 2008. – 438 p.
10. Ginsberg M., Wlodkowski R. Diversity and Motivation. Culturally Responsive Teaching in College / M. Ginsberg, R. Wlodkowski. – [2nd ed.]. – San Francisco: JOSSEY-BASS, 2009. – 446 p.
11. Psychology / [Bernstein D., Penner L., Clarke-Stewart A., Roy E.]. – [9th ed.]. – Wadsworth, Cengage Learning, 2012. – 944 p.

Юнык И.Д.**АКТИВИЗАЦИЯ МОТИВАЦИИ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ УМЕНИЙ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ**

В статье отмечено, что когнитивные умения являются не только средством активного получения и использования знаний, но и психологической основой формирования всех видов общих умений будущих специалистов. Изложены экспериментально проверенные перспективные направления развития когнитивных умений, основанные на исходных положениях психолого-педагогической науки относительно целеполагания и осознания промежуточных целей познавательной деятельности. Уточнены основные требования к процессу формирования системы промежуточных целей познавательной деятельности как важного мотивационного фактора развития когнитивных умений.

Ключевые слова: когнитивные умения, знания, будущие филологи, познавательная деятельность, текст, мотивация, цель, промежуточные цели.

Yunyk I.**ACTIVATION OF MOTIVATION AS A MEAN OF DEVELOPING OF COGNITIVE SKILLS OF THE FUTURE PHILOLOGISTS**

The author marked that cognitive skills are not only the means of active acquisition and use of knowledge but also a psychological basis for the formation of all types of general skills of future specialists. The author emphasizes that the investigated phenomenon is particularly relevant against the background of modern civilizational changes associated with the growing volume of information. He specified that only the effectiveness of activity can be the external macro-indicator of development of cognitive skills of students-philologists. It is important that it can be diagnosed without the use of any technical means. Within a dialectical view about any effect or process the evaluation parameters of the investigated phenomenon, which are proposed in the article, reflect the quantitative and qualitative aspects of cognitive activity of future specialists. The quantitative aspect of the activity is embodied in the parameter “total number of characters of text that the student is able to reproduce after studying”. The qualitative aspect is embodied

in the “the amount of signs suggested by the experts”, “the number of missed signs” and “the number of changed signs”. The experimentally tested perspective directions of development of cognitive skills of future philologists are presented there. They are based on the original provisions of psycho-pedagogical science about aim setting and a clear comprehension of intermediate aims of cognitive activity. The basic requirements for the formation of system of the intermediate aims of cognitive activity as an important motivational factors are qualified in the article. These conditions are: clear compliance to the aim; systematic reachability (optimal intervals of time and effort between intermediate aims) and identification intermediate aims with successful completion of micro-milestones. The author defined the ways to further investigate the problem, for example the need to find effective methods of correction of motivational force to achieve “optimum”, with the help of which the effectiveness of activity will be the highest.

Key words: *cognitive skills, knowledge, future philologists, cognitive activity, text, motivation, aim, intermediate aims.*

Подано до редакції 04.04.2015.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Рижиковим В.С.